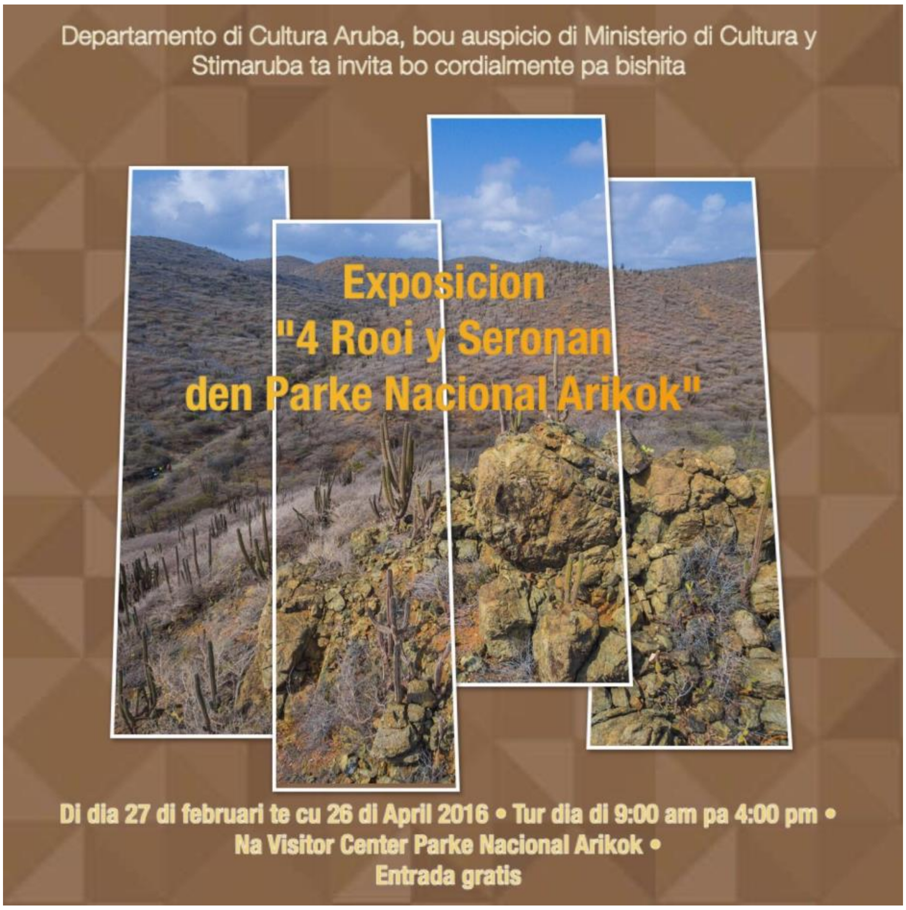

Lesbrief
ROOI (rooien) en SERO (heuvels)
in
Parke Nacional Arikok

Lerarenhandleiding

Inhoud

Inleiding

Hierbij treft u een lesbrief aan over een inventaris en een fotografische vastlegging van vier rooien[1] en hun aangrenzende heuvels in Parke Nacional Arikok (PNA) d.m.v. een expositie "4 Rooi y Seronan den PNA".

<u>Het betreft een inventaris van</u>:

1. *Rooi Spierto*
2. *Rooi Tambu*
3. *Rooi Juditi*
4. *Rooi Barbacua-Rooi Dumidera*

Plattegrond 4 rooien Parke National Arikok (PNA)

De lesbrief is tot stand gekomen door een partnerschap tussen de coöridatoren van het project Expedicion Rescate, Asociacion Stimaruba, Fundacion Parke Nacional Arikok (FPNA) en Directie Onderwijs Afdeling Curriculum Ontwikkeling. Deze lesbrief is geschikt voor leerlingen in het 'ciclo basico' van het voortgezet onderwijs. De inhoud van de les kan eventueel aan het niveau van de leerlingen per klas en voor de zesde klas basis onderwijs worden aangepast.

Deze lesbrief bestaat uit:

- **Een docentenhandleiding met lesvoorbereidingen, enkele informatiemateriaal, een video- en *Power Point*-presentatie via een link op internet.**
- **Opdrachten voor leerlingen die tijdens de lessen gebruikt kunnen worden.**

De structuur van de lessen is als volgt:

- **Een introductieles**
- **Een praktische les in de vorm van een bezoek aan de Expositie "4 Rooi y Seronan den PNA" en een rondleiding in een rooi in het Parke Nacional Arikok**
- **Twee vervolglessen**
- **Een verwerkingsles**

Het doel van deze lesbrief is om de leerlingen van het 'ciclo basico' kennis te laten maken met vier (4) rooien en hun aangrenzende heuvels in PNA. De kennismaking gebeurt door middel van een uitgevoerde inventaris van de flora en fauna in de rooien en hun omgeving.
Tevens is het doel van deze lesbrief om leerlingen bewust te maken van het belang en de functie van een rooi en van de flora en fauna in de rooien en hun omgeving.

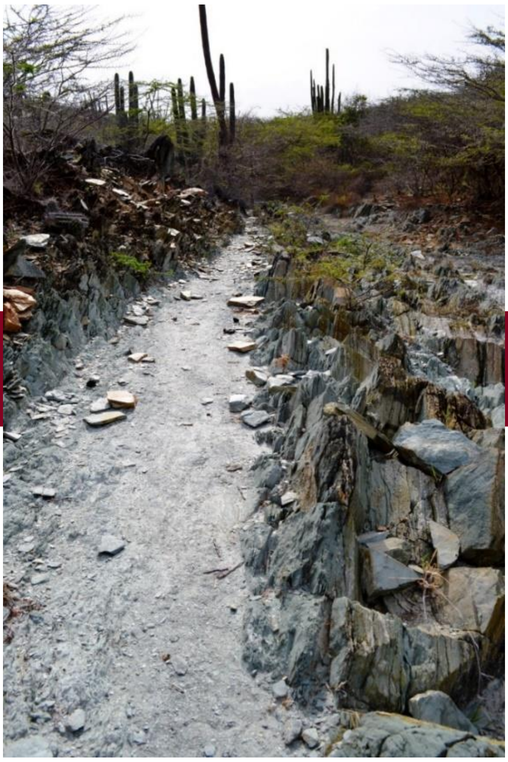
[1] In het woordenboek Van Dale wordt het woord rooi gebruikt voor de aanduiding van geuls op de eilanden van de voormalige Nederlandse Antillen.

De bewustwording kan plaatsvinden door aan de leerlingen uit te leggen wat het belang van de rooien is in het Arubaanse natuurlijk landschap en door fotos aan de leerlingen te laten zien hoe uniek en divers de rooien en hun omgeving kunnen zijn.

Verder is het belangrijk voor de leerlingen om te weten waarom de flora en fauna zo belangrijk zijn voor het welzijn van planten, dieren en de mens. In het bijzonder zullen de leerlingen ook enige historische en culturele informatie krijgen over de rooien en hun omgeving, als onderdeel van hun nationaal natuurlijk erfgoed.

Naast deze lesbrief worden de docenten gestimuleerd om als lesmateriaal ook gebruik te maken van de publicaties zoals: *Aruba, een Caribisch eiland. Aardrijkskunde voor de bovenbouw van het AVO* (Martinus-Mathilda en Riley-Hernandes, 2004), *Nos Baranca. Geologia di Aruba* (Martinus-Mathilda en Robles de Medina, 2013) en *Historia Oral. Historia di un Pueblo* (Henriquez, 2013).

Voor verdere informatie over PNA, kunnen de docenten terecht op de website: http://www.arubanationalpark.org/main/education-for-schools/

Rooi Juditi

Algemene informatie[2] over Fundacion Parke Nacional Arikok

Parke Nacional Arikok (PNA) is een natuurgebied gelegen langs de noordkust van Aruba en is 34 km² groot. Het park beslaat bijna 18% van het eiland en is benoemd tot nationaal park om de aanwezige flora, fauna en de cultuurhistorische elementen te beschermen.

[2] Informatie naar aanleiding van de web-site van PNA

Het landschap

Het landschap binnen het park bestaat uit verschillende geologische formaties.
De natuurlandschappen die in het PNA voorkomen zijn te onderscheiden door:

1. De lava formatie, laagland met reliëf.
2. De rotsen van de tonaliet[3]formatie, een samenspel van verwering en erosie.
3. De uitgestrekte kalkplateaus.

De hoogste berg van Aruba, de *Jamanota* (187 m), ligt in het park en aan de oostkant bevinden zich verschillende grotten zoals *Fontein*, *Quadirikiri* en *Baranca Sunu*.
Op verschillende plaatsen langs de kust liggen boca's (baaien) met strandjes en zijn er duinen te vinden, zoals de *Boca Prins* en *Dos Playa*. In het park zijn er ook verschillende rooien aanwezig en een aantal aangrenzende heuvels.

Planten- en dierenleven

In dit gebied komt het merendeel van de flora en fauna dat op Aruba in het wild groeit en leeft voor. Dit zijn over het algemeen planten en dieren die goed zijn aangepast aan de extreme omstandigheden die in het gebied heersen, zoals de droogte en de harde oostenwind (*salt spray*). Naast een groot aantal cactussen komen in het park bijna 50 soorten bomen voor. Enkele hiervan worden met uitsterven bedreigd voornamelijk door de lange droge periodes. Het dierenleven in het park bestaat voor een groot deel uit vogels en reptielen. Vooral 's morgens vroeg en tegen de avond zijn op de begroeide en beschutte delen, voornamelijk waar ondergrondste water naar boven komt, de verschillende vogelsoorten te horen en te zien.

Een aantal diersoorten is endemisch, wat wil zeggen dat ze alleen op Aruba voorkomen.
Voorbeelden hiervan zijn de *Prikichi* (West-Indische parkiet), de *Shoco* (Arubaanse Holenuil), de *Cascabel* (Ratelslang) en de *Cododo Blauw* (Arubaanse Renhagedis). De ezels die het gebied doorkruisen zijn nazaten van de pakezels die vroeger naar het eiland zijn gebracht. Ook de rondlopende geiten zijn oorspronkelijk vanuit Europa ingevoerd.

Cultuurhistorische elementen

Binnen het park zijn veel plaatsen aanwezig die ons informatie geven over de geschiedenis van Aruba. Bij *Cunucu Arikok* en de grot *Fontein* hebben de oorspronkelijke indiaanse bewoners tekeningen achtergelaten. In *Rooi Dwars* zijn er nog steeds oude aloëvelden.
In *Hofi Fontein* is er een zoetwaterbron, die gebruikt werd voor het telen van groenten en fruit. Aan de westkant van het park liggen oude landbouwgronden, cunucu's, die gebruikt werden voor het verbouwen van sorghum (*maishi rabo*) en bonen. Hier staat ook nog een oud lemen huisje. Aan het begin van de 19e eeuw werd op Aruba goud gevonden en de sporen van de goudwinning liggen verspreid door het gebied. Bij *Miralamar* bevond zich de grootste goudmijn, waarvan de schachten en ruïnes nog te zien zijn.

[3] Tonaliet wordt in het onderwijs op Aruba gebruikt in plaats van de termen Kwartsdioriet en Dioriet

Lesbrief “Rooien en Heuvels in PNA”

Beginsituatie

- Door middel van vijf lessen zullen de leerlingen kennis maken met vier rooien in PNA, hun aangrenzende heuvels en de flora en fauna in deze rooien. Het betreft: *Rooi Spierto*, *Rooi Juditi*, *Rooi Tambu* en *Rooi Barbacua-Rooi Drumidera*.
- De leerlingen weten dat we op Aruba rooien hebben.
- Sommige leerlingen kunnen een aantal rooien benoemen.

Doelen die in de lessen bereikt dienen te worden

- De leerlingen worden bewust van het belang van de rooien en van het leven rondom de rooien, van zowel de planten (flora) en de beesten (fauna) in de natuur.
- De leerlingen krijgen respect voor de natuur en de leefomgeving in en rondom de rooien.
- De leerlingen kunnen de rooien en heuvels benoemen.
- De leerlingen kunnen bepaalde stenen, planten en dieren herkennen en benoemen.

Benodigdheden voor deze les

I Text van de expositie (bijlage 1).
II Flyer van de expositie (bijlage 2).
III Link van een *PowerPoint-presentatie* met foto’s van de vier rooien en hun omgeving.
IV Link van een videopresentatie met beelden van de vier rooien en hun omgeving.
V Een plattegrond van de vier rooien in het PNA.

Lesmiddelen

Afhankelijk van de opdrachten die de leerlingen zullen uitvoeren kunt u aan de leerlingen vragen om naar de les mee te nemen: papier, pen, schaar, lijm, stiften/kleurpotloden, I-pad en voice-recorder (op cellular).

Rooi Tambu

Les 1: Introductieles met videopresentatie

Inleiding	(± 10 minuten)

Videopresentatie

- ❖ U laat de leerlingen een videopresentatie van 5 minuten zien met een introductie over de rooien in PNA en eventueel aantekeningen laten maken.

Leestekst Expo "4 Rooi y Ceronan den PNA"

- ❖ Tekst van de expositie met de namen en gegevens van de rooien.

Flyer "4 Rooi y Ceronan den PNA"

- ❖ Flyer met informatie over vier rooien en hun aangrenzende heuvels in PNA.

Foto's

- ❖ U kunt hierbij foto's van planten en dieren in de klas ophangen en eventueel collages laten maken met verschillende foto's.

Kern 1 – Kennismaking met rooien en heuvels	(± 10 minuten)

Gesprek met de leerlingen

Naar aanleiding van de videopresentatie en de leestekst wordt er een kort gesprek gehouden over wat de leerlingen eventueel al weten over de rooien, heuvels, planten en dieren in PNA.

U kunt bijvoorbeeld de volgende vragen stellen over rooien en heuvels:

- ➢ Wie kent de PNA?
- ➢ Wie kent een of meer rooi(en) en heuvel(s) in de PNA? (ook de naam/namen laten benoemen)
- ➢ Wie kent andere rooi(en) en/of heuvels op Aruba? (idem ... naam/namen laten benoemen)
- ➢ Wat is de functie van rooien in de natuur?
- ➢ Wat is het verschil tussen flora en fauna?
- ➢ Waarom is een rooi belangrijk voor de flora en fauna?
- ➢ Wat is het belang van de flora en fauna voor de mens?

Kern 2 – Kenmerken en eigenschappen	**(± 20 minuten)**

Vaststellen van de kenmerken en eigenschappen

Naar aanleiding van de *PowerPoint*-presentatie, het verhaal van de video's en de tekst van de flyer en in de expositie, wordt er een kort gesprek gehouden over wat de leerlingen eventueel al weten over de rooien, heuvels, planten en dieren in PNA. De les "Rooien en Heuvels in PNA" wordt nu samen met de leerlingen besproken. Hier wordt een aantal kenmerken en eigenschappen van rooien en heuvels besproken. U legt de nadruk op enkele kenmerken zoals:

- een rooi heeft een oorsprong en een uitsprong.
- een rooi heeft een specifieke functie.
- een rooi houdt water in een deel van zijn route vast.
- een heuvel heeft een specifieke functie.

U legt de nadruk op enkele **verschillen tussen de rooien in PNA**, namelijk het verschil tussen de rooien *Rooi Spierto*, *Rooi Juditi*, *Rooi Tambu* en *Rooi Barbacua-Rooi Drumidera*:

- De *Rooi Barbacua-Rooi Drumidera* bestaat uit twee rooien. De drie andere rooien bestaan uit één rooi.
- Door middel van de plattegrond van PNA kunnen de leerlingen de ligging van de vier rooien zien.
- De verschillende soorten stenen, planten en dieren die in de rooien voorkomen.

Les 2: Praktische les Bezoek Expo “4 Rooi y Seronan den PNA” en Rondleiding in een rooi te PNA

Kern 3 – Bezoek Expo en Praktische ervaring in een rooi	**(± 120 minuten)**

Het bezoek aan de expositie en de rondleiding voor scholen vinden plaats onder schooltijd.
U kunt contact opnemen met PNA voor een rondleiding voor scholen in een rooi onder leiding van een Park Ranger. U dient hierna ook een toestemmingsbrief (bijlage 3) aan de ouders te sturen.

Bezoek aan de Expositie “4 Rooi y Seronan de PNA”

- Rondleiding in de expositie: de leerlingen kunnen de stenen en planten in natura zien en benoemen. In de expositie krijgen de leerlingen een overzicht van wat men in elke rooi aantreft d.m.v. foto’s, text, planten en stenen.

Rondleiding in een rooi in PNA

- De leerlingen kunnen in natura in een rooi gaan lopen. Hierbij kunnen de leerlingen de dieren en de planten op ware grootte zien in de natuur.

Rooi Barbacua

Aanvullende activiteiten en informatie ter ondersteuning van de kennis van rooien en heuvels in Parle Nacional Arikok

1. Rondleiding voor het algemeen publiek op afspraak. U kunt contact opnemen met PNA voor een rondleiding voor volwassenen en kinderen in een rooi onder leiding van mevr. Olinda Rasmijn, coördinator van *Asociacion Stimaruba*.

   Deze informatie kan ook aan de leerlingen worden gegeven voor hun ouders. Eventueel kunnen de leerlingen samen met hun ouders in een andere rooi gaan lopen.

2. Lezing over “Verschillende vormen van rooien” door Dr. Rene Rosalia.

3. Lezing over “Flora en Fauna van Aruba” door Dr. John de Freitas.

Les 3: Vervolg-les met *PowerPoint*-presentatie

Kern 3 – De flora en fauna in de rooien	**(± 20 minuten**)

PowerPoint-presentatie van de rooien, heuvels, planten en dieren

- U vertelt aan de leerlingen wat er allemaal in en rond een rooi te zien is door middel van een *PowerPoint*-presentatie met foto's van de vier rooien in PNA. U noemt de namen van de rooien, de heuvels, de planten en beesten die in een bepaalde rooi voorkomen.
- U kunt de leerlingen de namen van de stenen, planten en dieren die ze zien laten raden.

Leestekst Expo "4 Rooi y Seronan den PNA"

- Tekst van de expositie met de namen en gegevens van de rooien en de namen van de planten en dieren die in elke rooi voorkomen.

Flyer "4 Rooi y Seronan den PNA"

- Flyer met informatie over vier rooien en heuvels in PNA.

Kern 4 – Orale geschiedenis en culturele aspecten	**(± 20 minuten)**

Orale Geschiedenis

- Hiernaast kunt u het verhaal over de namen van de rooien en de bijzondere aspecten van elke rooi voorlezen aan de leerlingen *(zie bijlage 1)*. U leest het verhaal boeiend voor. U kunt ook de leerlingen het verhaal laten lezen.
- U vertelt dat de informatie is gekregen door de methode van orale geschiedenis. U kunt hiervoor het boek "Historia Oral. Historia di un pueblo" (Henriquez, 2013) gebruiken voor verdere informatie om de methode van orale geschiedenis uit te leggen aan de leerlingen.
- U kunt aan de leerlingen vragen om een oude familielid te gaan interviewen over hun ervaring met rooien vroeger. Leerlingen afkomstig van Sta. Cruz kunnen hun grootouders vragen over hun eventuele ervaring met de rooien in het PNA in het bijzonder.

U legt de nadruk op **de culturele en historische specten** van de rooien.

- ➢ Hoe zijn de namen van de rooien vastgesteld?
- ➢ Wat is de orale geschiedenis van elke rooi?
- ➢ Wat zijn de speciale aspecten van de verschillende rooien?

Les 4: Verwerkingsles en Evaluatie

Kern 5 - Bewustwording	(± 10 minuten)

Bewustwording

Het belang van de rooien worden besproken en de aandachtspunten voor het behoud en de bescherming van de natuur in de rooien. U kunt de leerlingen de informatie over de speciale taken van de Arubaanse bevolking ter bescherming en behoud van de planten en dieren in een rooi laten lezen. U kunt de leerlingen in eigen woorden laten aangeven wat zij van de beelden die zij hebben gezien, vinden?

Kern 6 – Uitvoeren creatief ontwerp	(± 10 minuten)

Na het behandelen van de bewustwordingsles, laat u de leerlingen alles bewaren. U gaat nu de les evalueren. De evaluatie kan plaatsvinden door het belang van de rooien en de bewustwording van de leerlingen te bespreken.

U kunt de leerlingen een opdracht geven om in groepjes aan de volgende onderdelen te werken:

1. een plan van aanpak, een PR-plan of een campagne programma op te zetten, over hoe ze andere mensen bewust kunnen maken van het leven om en nabij een rooi en het belang hiervan. De leerlingen kunnen een promotiemateriaal om hun plan te promoten, maken door het ontwerpen van een:
    - Poster
    - Flyer
    - Slogan

2. het bespreken van hoe ze andere mensen bewust gaan maken van het leven om en nabij een rooi door het maken van een:
    - Video clip
    - Jingle
    - Foto's op Face Book Page
    - Design voor een T-shirts
    - Design voor boodschappentassen

3. het 'brainstormen' met woorden die zij kunnen gebruiken om andere mensen bewust te maken van het leven om en nabij een rooi door het maken van een gedicht. Het gedicht kan ook worden opgenomen op een voice-recorder op een cellular. Gedichten kunnen ook gebruikt worden voor het maken van liedjes (zie bijlage 5).

4. een quiz over “Rooien en Heuvels in PNA”. Door middel van het aangereikte materiaal en de boeken aangegeven in de literatuurlijst, kunt de leerkracht van te voren of kunnen de leerlingen in groepjes:
   - een quiz maken,
   - samen met een antwoordenlijst bij de vragen van de quiz en
   - een antwoordblad voor de leerlingen.

   Na het spelen van de quiz worden de antwoorden samen besproken.

Slot - Evaluatie	**(± 10 minuten)**

Aan het eind van de les gaan de leerlingen hun ontwerpen aan elkaar tonen en kunnen ze met elkaar de ontwerpen evalueren. Verder kunnen de leerlingen aan elkaar en aan de docent vertellen hoe ze de les hebben ervaren.

Aan de hand van de uitgewerkte ontwerpen en de getoonde presentaties van de leerlingen kunt u nagaan of de doelstelling van deze lesbrief is bereikt;

- Kennisverwerving van de 4 rooien en hun aangrenzende heuvels in PNA.
- Bewustwording van het belang en de functie van een rooi.
- Bewustwording van het belang van de flora en fauna in de rooien en hun omgeving.
- Het besef waarom de flora en fauna zo belangrijk zijn voor het welzijn van planten, dieren en de mens.
- Kennisverwerving van enige historische en culturele informatie over de rooien en hun omgeving, als onderdeel van het nationaal natuurlijk erfgoed PNA.

Links

Voor het bekijken van de video:

Voor het bekijken van de *PowerPoint-presentatie*:

Literatuurlijst

Henriquez, J. (2013), ***Historia Oral. Historia di un Pueblo***. Universidad di Aruba

Martinus-Mathilda, M. T. en Riley-Hernandis (2009), ***Aruba, een Carbisch eiland. Aardrijkskunde voor de bovenbouw van het AVO.*** Afdeling Curriculum Ontwikkeling, Directie Onderwijs: Aruba

Martinus-Mathilda, M. T. en Robles de Medina, M. (2013), ***Nos Baranca. Geologia di Aruba*.** Seccion Desaroyo di Curiculo, Departamento di Enseñansa: Aruba

Colofoon Lesbrief “4 Rooi y Seronan den PNA”

Redactie	Ruby Eckmeyer
	Olinda Rasmijn
Herzien door	Magriet Pourrier
	Marietje Martinus
	Astrid Thiel
Lay-out	Melendy Neuman

Bijlagen

1. Tekst van de expositie
2. Flyer van de expositie
3. Toestemmingsbrief aan de ouders
4. Plattegrond vier rooien in PNA
5. Liedjes met tekst over rooi en heuvels.

Bijlage 1. Tekst van de expositie

Bijlage 2. Flyer van de expositie

Palabra di Gradicimento

Na nomber di tur partner, boluntario y coordinado di e proyecto Expedicion Rescate nos ta gradici:

- Parke Nacional Arikok pa brinda e oportunidad pa comparti e trabou di documentacion y alabes duna informacion di conscientisacion na tur cu mira e exposicion y lesa e foyeto aki.
- E camarografo Armando Goedgedrag y Patrick Thomson pa documentacion riba video.
- Park Rangers di Parke Nacional Arikok pa hiba y busca e team di fotografo na algun di e sitionan.
- E team di fotografonan boluntario, cu desde maart 2012 a cuminsa documenta sero y rooinan hunto cu Olinda Rasmijn (Stimaruba).

Fotografonan di Expedicion Rescate

EXPEDICION RESCATE

Expedicion Rescate ta un proyecto di investigacion riba tereno di cultura den cooperacion cu Kas di Kultura y Fundacion Stripan na Corsou. Na Aruba e partnernan ta Departamento di Cultura Aruba, Universidad di Aruba (te oktober 2015) y Instituto Pedagogico Arubano. Coordinacion ta na encargo di:

Shailiny Tromp-Lee
Hefe di Seccion di Investigacion y Documentacion
Departamento di Cultura Aruba
L.G. Smith Blvd 134-A
Oranjestad - Aruba
Tel: 00-297-582.2185

Ruby Eckmeyer
Anteriormente Coordinado di investigacion na Centro di Investigacion y Desaroyo na Universidad di Aruba.

E-mail: expedicionrescatearuba@gmail.com

Asociacion Stimaruba
Urataca 6
Tel. 00-297-592.0608
E-mail: stimaruba@hotmail.com

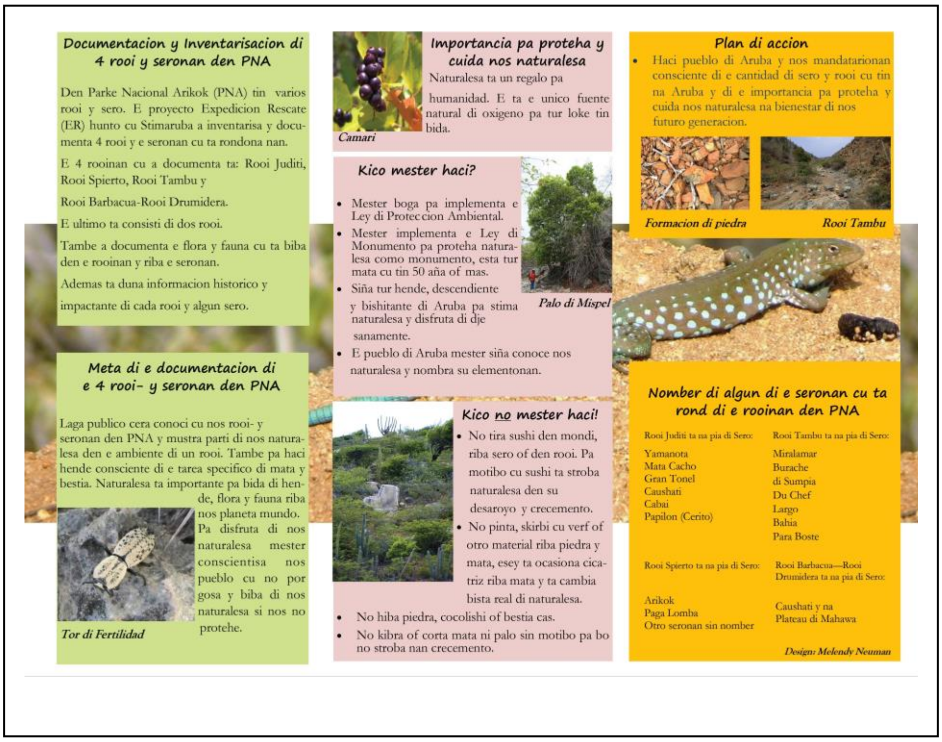
DCA STIMARUBA PARKE NACIONAL ARIKOK

Exposicion
"4 Rooi y Seronan den PNA"
26 di februari - 26 di april 2016

Un documentacion di
4 rooi y seronan den PNA
bou di guia di
Olinda Rasmijn

cu colaboracion di un grupo nucleo di fotografo

Urney Albertsz, Marlon Dubero, Luis Castaño, Shailiny Lee, Elvira Maduro, Maria Ridderstaat, Nelson Tiel y Melissa de Veer

Documentacion y Inventarisacion di 4 rooi y seronan den PNA

Den Parke Nacional Arikok (PNA) tin varios rooi y sero. E proyecto Expedicion Rescate (ER) hunto cu Stimaruba a inventarisa y documenta 4 rooi y e seronan cu ta rondona nan.

E 4 rooinan cu a documenta ta: Rooi Juditi, Rooi Spierto, Rooi Tambu y

Rooi Barbacua-Rooi Drumidera.

E ultimo ta consisti di dos rooi.

Tambe a documenta e flora y fauna cu ta biba den e rooinan y riba e seronan.

Ademas ta duna informacion historico y

impactante di cada rooi y algun sero.

Meta di e documentacion di e 4 rooi- y seronan den PNA

Laga publico cera conoci cu nos rooi- y seronan den PNA y mustra parti di nos naturalesa den e ambiente di un rooi. Tambe pa haci hende consciente di e tarea specifico di mata y bestia. Naturalesa ta importante pa bida di hende, flora y fauna riba nos planeta mundo. Pa disfruta di nos naturalesa mester conscientisa nos pueblo cu no por gosa y biba di nos naturalesa si nos no protehe.

Tor di Fertilidad

Camari

Importancia pa proteha y cuida nos naturalesa

Naturalesa ta un regalo pa humanidad. E ta e unico fuente natural di oxigeno pa tur loke tin bida.

Kico mester haci?

- Mester boga pa implementa e Ley di Proteccion Ambiental.
- Mester implementa e Ley di Monumento pa proteha naturalesa como monumento, esta tur mata cu tin 50 aña of mas.
- Siña tur hende, descendiente y bishitante di Aruba pa stima naturalesa y disfruta di dje sanamente.
- E pueblo di Aruba mester siña conoce nos naturalesa y nombra su elementonan.

Palo di Mispel

Kico no mester haci!

- No tira sushi den mondi, riba sero of den rooi. Pa motibo cu sushi ta stroba naturalesa den su desaroyo y crecemento.
- No pinta, skirbi cu verf of otro material riba piedra y mata, esey ta ocasiona cicatriz riba mata y ta cambia bista real di naturalesa.
- No hiba piedra, cocolishi of bestia cas.
- No kibra of corta mata ni palo sin motibo pa bo no stroba nan crecemento.

Plan di accion

- Haci pueblo di Aruba y nos mandatarionan consciente di e cantidad di sero y rooi cu tin na Aruba y di e importancia pa proteha y cuida nos naturalesa na bienestar di nos futuro generacion.

Formacion di piedra *Rooi Tambu*

Nomber di algun di e seronan cu ta rond di e rooinan den PNA

Rooi Juditi ta na pia di Sero:
Yamanota
Mata Cacho
Gran Tonel
Caushati
Cabai
Papilon (Cerito)

Rooi Tambu ta na pia di Sero:
Miralamar
Burache
di Sumpia
Du Chef
Largo
Bahia
Para Boste

Rooi Spierto ta na pia di Sero:
Arikok
Paga Lomba
Otro seronan sin nomber

Rooi Barbacua—Rooi Drumidera ta na pia di Sero:
Caushati y na Plateau di Mahawa

Design: Melendy Neuman

Bijlage 3. Toestemmingsbrief voor een bezoek aan het Parke Nacional Arikok

Geachte ouder(s),

In verband met een expositie over vier rooien en hun aangrenzende heuvels in Parke Nacional Arikok (PNA) en een aantal lessen hierover, wordt er een praktische les in het park gehouden. Deze les houdt in een bezoek aan de expositie “4 Rooi y Seronan den Parke Nacional Arikok” en een wandeling in een rooi in het park.

Het zal op .... 2016 plaatsvinden, vanaf .... uur tot .... uur.

De leerlingen worden met de bus heen en terug getransporteerd. U wordt verzocht om uw kind comfortabele gymschoenen (keds) aan te laten trekken op die dag.

Hopende u voldoende te hebben ingelicht verblijven wij,

Naam van de school: …………………………………………………..

Naam leerkrachta: ....

Handtekening: ________________________

D.m.v. deze strook geef ik .... ouder/voogd van leerling ...., van klas ...., toestemming om onder begeleiding van de .... (naam school), met het bezoek aan de Parke Nacional Arikok mee te doen op datum .... 2016.

Handtekening: _____________________________

Datum: ________________________

Bijlage 4. Plattegrond vier rooien in PNA

Plattegrond 4 rooien Parke National Arikok

Bijlage 5. Tekst (gedicht) van kinderliedjes

Deze liedjes/gedichten over rooi en heuvels in het Papiamento, kunnen gebruikt worden om leerlingen te laten zien hoe ze van een eigen gemaakte gedicht ook een lied kunnen maken.

Tur mainta

Tur mainta bon trempan
core rond di seronan
esta bon pa pulmon,
alma y curason.

Piki yerba busca flor
bini cas cu bon color.

Refrein:
Esta bon pa pulmon,
alma y curason.

Tur mainta muchanan
tende tur e parhanan
forma un koor
na honor di nos creador.

Cana, marcha bon tambe
nos kier canta compañ'e.

Refrein:

Tur mainta muchanan,
habri bon bo wowonan
cuanto cos nos bon Dios
a crea pa nos.

Plata y oro rond lama,
perla riba flor plama.

Refrein:

Aya na Ser'I Trapi

Aya na Ser'I Trapi

Ta biba un sapate

Su nomber ta Don Pancho

Su fam ta Pika Flor

Refrein:

Don Pancho Pika Flor

Don Pancho Pika Flor

Tralala lala lalala,

Tra la la la

Riba Sero di Biento

Riba Sero di Biento

tin un baca malucu

mucha cu yora por nada

baca ta bin busca nan

Refrein:

Cera wowo

Drumi keto

Pa baca no bin busca nan. 2X

Boe-oe-oe-oe

Ai, mi a subi un sero

Ay ma subi un sero
Ay ma mira un barco
Loods a bin bisa mi
E barko a hisa bela.

Refrein:
Hisa bela, hisa bela
Hisa bela bo bay

Andere liederen van Arubaanse auteurs en componisten zijn:

"Luna scondi tras di Hooiberg", auteur en componist Don Ramon

"Cunuco di Suit", auteur en componist Don Ramon

"Rooi Master", auteur en componist Bernadina Growell

"Ora awa ta cay", auteur en componist Maybeline Arends-Croes